

LÄNSSTYRELSEN KALMAR LÄN INFORMERAR

Rättssäkerhet inom äldreomsorgen i Kalmar län

Redovisning av enkätstudie och aktgranskning inom
äldreomsorgen i Kalmar län våren 2000

Rättssäkerhet inom äldreomsorgen i Kalmar län

Meddelande 2000:12

ISSN 0348-8748

ISRN LSTY-H-M-2000/12 --SE

Utgiven av: Länsstyrelsen i Kalmar

Ansvarig enhet: Rättsenheten

Författare: Cristina Johnsson

Tryckt hos: Länsstyrelsens tryckeri, augusti 2000

Upplaga: 100 st

Förord

Äldreomsorgen har under de senaste åren varit ett mycket aktuellt och omdiskuterat ämne, både i massmedia och bland allmänheten. De senaste tio årens minskade resurser i kommunerna och andra strukturella förändringar har medfört att den enskilde äldres rättssäkerhet fått en allt större aktualitet.

Den här rapporten – Rättssäkerhet inom äldreomsorgen i Kalmar län – ingår som en del i en landsomfattande undersökning av rättssäkerheten inom äldreomsorgen. Det är ett uppdrag som Regeringen gett Socialstyrelsen att utföra tillsammans med samtliga länsstyrelser i landet. Projektet är indelat i enkät-del och en aktgranskningsdel.

Resultatet för Kalmar län innebär att det finns ett 50-tal personer som inte får den sökta insatsen och heller inte har kunnat överklaga detta, eftersom man inte fått ett överklagningsbart beslut från kommunen. Undersökningen visar också att det är brist på särskilda boenden för äldre i några kommuner.

Det är viktigt att också lyfta fram det goda arbetet som pågår, exempelvis det fruktbara samarbetet som många kommuner har med FoU-enheten, Focus, i länet för att bl.a. vidareutveckla biståndsbedömningen och därmed öka rättssäkerheten för de äldre.

Det är Länsstyrelsens förhoppning att denna rapport ska utgöra ett underlag för fortsatta diskussioner och förändringar i arbetet med att ytterligare förbättra rättssäkerheten för den enskilde äldre personen inom äldreomsorgen i länet.

Länsstyrelsen vill tacka länets kommuner och socialtjänstens personal som varit behjälpliga i arbetet med att lämna uppgifter till denna rapport.

Stig Lindahl
socialdirektör

Cristina Johnsson
socialkonsulent

Innehållsförteckning

Bakgrund och metod	5
Sammanfattning och slutsatser	6
Vad säger socialtjänstlagen?	8
Enkät svar Kalmar län	9
Aktgranskningen	18

Rättssäkerhet inom kommunernas äldreomsorg

Bakgrund

De senaste tio årens minskade resurser i kommunerna, i förening med andra strukturella förändringar inom äldreomsorgen som t.ex. tillkomsten av privata vårdgivare, har medfört att frågor kring den enskilde äldres rättssäkerhet fått en allt större aktualitet. I massmedia har äldreomsorgen vid ett flertal tillfällen varit aktuell, genom de ofta mycket upprörande exempel på missförhållanden som beskrivits i tidningar, radio och TV. Dessa missförhållanden har varit ifrån såväl privata som kommunala verksamheter.

Det goda arbetet och de goda exemplen på arbete inom äldreomsorgen, har tyvärr ofta kommit i bakgrunden. Det är angeläget att också lyfta fram positiva förebilder av arbetet för äldre och funktionshindrade.

På regeringens uppdrag har Socialstyrelsen och samtliga länsstyrelser genomfört ett rikstäckande tillsynsprojekt för att belysa några aspekter av rättssäkerheten inom äldreomsorgen. Material hämtades in dels genom enkät till samtliga kommuner, dels genom en aktgranskning i ett urval av kommuner.

Genom enkäten undersöktes bl.a. i vilken omfattning det finns bifallsbeslut och domar som inte verkställts, vilka orsaker som finns till detta, samt omfattningen av avslag som ges på grund av t.ex. resursbrist. Här ingick även frågor om ej beslutade ärenden.

Syfte och metod

Projektets syfte har varit att belysa några aspekter av rättssäkerheten inom äldreomsorgen i Kalmar län samt att vara en del i en rikstäckande undersökning.

Inom ramen för det rikstäckande rättssäkerhetsprojektet har Länsstyrelsen i Kalmar län under våren 2000 genomfört en enkätundersökning i länets samtliga kommuner, samt aktgranskning i Kalmar, Nybro och Högsby kommuner.

Enkäten berör i huvudsak handläggningen av ansökningar där kommunen inte fattat beslut, ej verkställda beslut och domar 31 januari 2000 gällande personer 65 år och äldre, som sökt, alternativt beviljats, bistånd i form av hjälp i hemmet eller särskilt boende enligt 6 f, g eller h §§ socialtjänstlagen (SoL), samt orsaken till detta. Vidare ansökningar om särskilt boende som ej beviljats trots att den sökande har behov av insatsen, samt utifrån vilken paragraf kommunerna beslutar i ett antal uppräknade insatser.

Aktgranskningen har genomförts i tre kommuner – Kalmar, Högsby och Nybro - vilka utvalts slumpvis av Socialstyrelsen.

Sammanfattning och slutsatser

Undersökningen berör delar av rättssäkerheten inom äldreomsorgen 31 januari 2000 i länets samtliga kommuner för personer födda 1934 och tidigare.

Det finns oklarheter i kommunerna enligt vilken paragraf i socialtjänstlagen man fattar beslut utifrån, bl.a. när det gäller korttidsplats, matdistribution och trygghetslarm. Länsstyrelsen anser att de i enkäten uppräknade insatserna bör beslutas enligt 6 f § SoL. Besluten är då möjliga att överklaga med förvaltningsbesvär.

Det fanns 31 januari 2000 inga personer i Kalmar län som efter beslut i domstol beviljats insatser inom äldreomsorgen, men där insatsen inte verkstälts av kommunen. Totalt i Sverige finns det 32 sådana domar.

Det är inte acceptabelt ur rättssäkerhetssynpunkt att kommunerna avstår från att fatta beslut eller att bevilja en insats som man sedan inte verkställer inom rimlig tid. Den enskilde riskerar då rättsförlust, eftersom man inte kan överklaga och få sin sak prövad i domstol. Det finns ett 50-tal äldre personer i länet som berörs av detta, konstateras i undersökningen.

Ett 25-tal personer har i länet fått avslag på sin ansökan om särskilt boende, trots att det har konstaterats att de har behov av detta. Kommunerna uppger att det vanligaste skälet är brist på särskilda boenden i kommunen. De kommuner som avslagit ansökningar på dessa grunder, har samtliga bevakningsrutiner för att kunna följa upp situationen.

Aktgranskningen har visat vissa generella brister, bl.a. när det gäller att dokumentera förekomst av fullmakter. Överlag visar dock granskningen att utredningarna har en godtagbar standard.

Undersökningen har rört vissa delar av rättssäkerheten för äldre personer - födda 1934 och tidigare - i Kalmar län den 31 januari 2000, som ansökt om hemtjänst eller särskilt boende enligt 6 f, g och h §§ socialtjänstlagen (SoL). Samtliga kommuner i länet har svarat på enkäten. Aktgranskning har genomförts i tre kommuner, Kalmar, Högsby och Nybro.

Det finns en relativt stor oklarhet - och spridning - i länets kommuner om vilken paragraf i socialtjänstlagen man fattar beslut utifrån när det gäller korttidsplats, trygghetslarm, dagvård/dagverksamhet, ledsagare, kontaktperson och matdistribution. Enligt Länsstyrelsens mening bör socialtjänsten fatta besluta i dessa ärenden enligt 6 f § SoL. Skälet till detta är att samtliga insatser ovan bör betraktas som en insats av karaktären personlig omvårdnad för att underlätta den dagliga livsföringen, bryta ensamhet eller, i vissa fall, även möjliggöra ett kvarboende i det egna hemmet (prop. 1996/97:124).

Det finns inga personer i länet som genom beslut i domstol beviljats bistånd inom äldreomsorgen men där domen ej är verkställd vid undersökningstillfället. Detta är mycket positivt enligt Länsstyrelsens mening. I landet som helhet finns totalt 32 icke verkställda domar.

Det är av största vikt att den som ansöker om en insats hos socialtjänsten också får ett beslut. Det är inte acceptabelt ur rättssäkerhetssynpunkt, anser Länsstyrelsen, att avvakta med att fatta beslut eller att bifalla en ansökan som inte inom rimlig tid går att verkställa. Se 50, 51 och 52 §§ SoL samt 7 och 20-21 §§ förvaltningslagen (FL).

Det är angeläget att framhålla att ett gynnande beslut i en kommunal nämnd i princip har samma rättsverkan som ett gynnande beslut i domstol.

I Kalmar län finns 26 personer/ärenden i två kommuner – Vimmerby och Mörbylånga - där socialnämnden avvaktat mer än 4 månader med att fatta beslut i avvaktan på ledig boendeplats i särskilt boende. I riket som helhet finns 216 ärenden och det är enbart Västernorrlands län som har fler ärenden än Kalmar län.

Det är 22 personer som beviljats boende i särskild boendeform, men där beslutet inte har verkställts. För landet som helhet finns 2799 ärenden och Kalmar län är ett av de län som har lägst antal ärenden, vilket är positivt.

I länet finns totalt 24 personer som bedöms ha behov av insatsen särskilt boende men där ansökan avslagits på grund av brist på boendeplats.

Den som ansöker om en insats enligt socialtjänstlagen och av socialtjänsten bedöms vara i behov av denna, skall erhålla insatsen omedelbart eller vid en tidpunkt sökande och socialtjänsten kommer överens om. Är detta inte möjligt, skall ansökan avslås och sökanden får därmed möjlighet att överklaga beslutet till förvaltningsdomstol.

Kommunen har skyldighet enligt 6 och 6 a §§ SoL att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå, varför personen måste erbjudas alternativa insatser i avvaktan på den sökta insatsen.

Av enkätsvaren kan utläsas att det är stora skillnader mellan kommunerna i länet vad gäller tillgången på särskilda boenden för äldre. Några kommuner - t.ex. Västervik och Hultsfred - har en bristsituation som är besvärande, medan några kommuner – t.ex. Emmaboda och Mönsterås - inte har några problem alls med att tillgodose behoven omedelbart.

I landet som helhet finns 2001 personer som vid undersökningstillfället fått avslag på ansökan om särskilt boende, trots att behov fanns.

Det är sex av kommunerna som uppger att de har bevakningsrutiner för att följa upp situationen för personer som trots behov fått avslag på sin ansökan. Av landets kommuner uppger 88 % att de har bevakningsrutiner, medan det är 50 % i Kalmar län.

Aktgranskningen har genomförts i tre kommuner, där de 20 senaste besluten i varje kommun granskades. Över lag höll utredningarna en godtagbar standard. Vissa generella brister konstaterades dock:

- Det finns oklarheter vad den enskilde, med egna ord, ansöker om.
- oklarheter finns om vem som söker, den enskilde eller någon företrädare.
- den enskildes vilja och önskemål bör överlag formuleras tydligare.
- det saknades nästan alltid anteckningar om den äldres företrädare haft fullmakt.

Flera av kommunerna anger att de arbetar tillsammans med FOCUS (FoU-enheten i Kalmar län) i olika projekt och i flera enkätsvar beskrivs detta arbete som positivt och fruktbart. Exempel på detta arbete är en granskningsnyckel som avser biståndshandläggningen.

Vad säger socialtjänstlagen?

Socialtjänstlagen (SoL) är i huvudsak en målinriktad ramlag som innehåller grundläggande värderingar och principer för socialtjänstens verksamhet. De grundläggande principerna uttrycks i lagens första paragraf, den s.k. portalparagrafen.

Enligt 6 § SoL har den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt, rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) eller för sin livsföring i övrigt (annat bistånd), på de villkor som anges i 6 b-f §§.

Enligt 6 a § SoL skall den enskilde genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes resurser att leva ett självständigt liv.

I 6 f § SoL anges, att med annat bistånd menas hjälp i hemmet (hemtjänst) och särskilt boende för service och omvårdnad för äldre eller bostad med särskild service för funktionshindrade.

Av 6 g § SoL framgår att socialnämnden får ge bistånd i annan form än eller utöver vad som följer av 6 b och f §§, om det finns skäl för det.

ENKÄTSVAR - KALMAR LÄN

Fråga 1.

Vilken paragraf i socialtjänstlagen (SoL) tillämpar kommunen vid prövning och beslut om nedanstående insatser för personer 65 år och äldre?

Insats	6 f §	6 g §	ej svar	ej bist.prövn.
Korttidsplats	9	3	0	0
Trygghetslarm	11	1	0	0
Dagvård/dagverksamhet	5	7	0	0
Ledsagare	7	4	1	0
Kontaktperson	4	7	1	0
Matdistribution	8	2	1	1

Kommunernas kommentarer:

- Matdistribution gör vi inga beslut på eftersom det inte är en behovsprövat i vår kommun (Borgholm).
- Vi har ej insatsen ledsagare och kontaktperson specifikt enligt SoL, utan de ingår i övriga SoL-insatser enligt 6 f § t.ex. promenader, social kontakt (Nybro).
- Beslut enligt 6 g § SoL, t.ex. kontaktperson, har ej delegerats från socialnämnden till biståndshandläggarna (Västervik).

Länsstyrelsens kommentar:

Under de år som gått sedan socialtjänstlagen trädde i kraft 1982, har hemtjänstens roll och uppgifter kraftigt förändrats. På 1960- och 1970-talen bestod hemtjänstens uppgifter huvudsakligen av praktisk hjälp med hemmets skötsel, inköp och matlagning. De kraftiga förändringar som genomförts inom t ex den slutna sjukvården med allt kortare vårdtider, har medfört att personlig omvårdnad och insatser av sjukvårdskaraktär i hemmet fått en alltmer framskjuten plats.

I 6 f § socialtjänstlagen anges att med annat bistånd avses hjälp i hemmet samt särskilt boende för service och omvårdnad för äldre eller bostad med särskild service för funktionshindrade. Hjälp i hemmet (hemtjänst) är olika slags insatser som avser att underlätta den dagliga livsföringen och i många fall också möjliggöra ett kvarboende i det egna hemmet.

Av regeringens proposition 1996/97:124 ”Ändring i socialtjänstlagen” framgår att hemtjänstens traditionella innehåll kan allmänt sett indelas i *uppgifter av servicekaraktär* samt

i uppgifter som mer inriktas mot *personlig omvårdnad*. Med serviceuppgifter avses bl. a praktisk hjälp med hemmets skötsel: städning och tvätt, hjälp med inköp, ärenden på post och bank samt matlagning eller distribution av färdig mat. Med personlig omvårdnad avses de insatser som därutöver behövs för att tillgodose fysiska, psykiska eller sociala behov. Detta kan handla om hjälp att äta och dricka, klä sig och förflytta sig, sköta personlig hygien och övriga insatser för att bryta isolering och för att känna trygghet i det egna hemmet.

I 6 g § socialtjänstlagen framgår det att socialnämnden får ge bistånd i annan form än eller utöver vad som gäller i 6 b och f §§, om det finns skäl för det.

Enlig Länsstyrelsens mening bör samtliga insatser som avses i fråga 1 (korttidsplats, trygghetslarm, dagverksamhet, ledsagare, kontaktperson och matdistribution) beslutas enligt 6 f § SoL, eftersom de syftar till att underlätta för den enskilde att kunna bo kvar hemma och måste anses vara uppgifter av servicekaraktär eller personlig omvårdnad enligt definitionen i propositionen.

Fråga 2.

2a. Hur agerar kommunen i det fall en person har ett bedömt behov av särskilt boende och det inte kan tillgodoses omedelbart?

Kommunen beslutar om bifall på ansökan	2
Kommunen beslutar om avslag på ansökan	4
Kommunen avvaktar med beslut	5
Ej svar	1

De kommuner som svarat bifall eller avslag går direkt över till fråga 3.

2b. Hur länge avvaktar kommunen som längst med att fatta beslut?

1 månad	1
2 månader	1
3 månader	1
4 månader eller längre	2

2c. Vilket blir det senarelagda beslutet i kommunen om behovet fortfarande inte kan tillgodoses?

Bifall	0
Avslag	3
Avvaktar tills plats i säbo finns	2

Kommunernas kommentarer:

- Avvaktar med beslut till dess att plats finns. Planer finns att föreslå socialnämnden att beslut om avslag skall fattas om behovet inte kan tillgodoses inom 3 månader (Vimmerby).
- Vi ger avslag på ansökan, men vi tillägger att i avvaktan på särskilt boende kan behovet tillgodoses med korttidsvistelse eller hemtjänst (Borgholm).
- Ansökan ligger kvar tills plats blir ledig (Mörbylånga).
- Vi ger avslag om inte behovet kan tillgodoses inom 3 månader (Kalmar).
- Det har aldrig hänt att vi inte kunnat tillgodose behoven inom några månader (Mönsterås).
- Frågan är ej tillämplig. Det har aldrig hänt att vi inte kunnat tillgodose behov av särskilt boende (Emmaboda).
- Vi ger avslag om inte behoven kan tillgodoses inom 3 månader (Oskarshamn).

Länsstyrelsens kommentar:

Äldres rätt och möjlighet till bostad i särskilt boende regleras i socialtjänstlagen. Ansökan kan vara muntlig eller skriftlig och lämnas av den enskilde eller av någon som företräder denne. Socialnämnden ska, enligt 50 och 51 §§ SoL, utan dröjsmål inleda en utredning när ansökan inkommit eller om nämnden på annat sätt fått kännedom om behov som kan föranleda åtgärd av nämnden.

Själva behovsbedömningen innebär att behoven kartläggs och lyfts fram, för att därefter prövas i vilken mån behoven kan tillgodoses på annat sätt eller om rätt till bistånd från socialnämnden föreligger.

Det beslut som den enskilde därefter får del av ska, enligt förvaltningslagen och socialtjänstlagen, innehålla information om när beslutet fattades och av vem, ansökan i korthet samt vad som bifallits respektive avslagits. Om socialnämnden fattat beslut om boende i särskild boendeform, bör namn och adress till boendet framgå av beslutet. Se också SOSFS 1998:8 Kvalitetssystem inom omsorger om äldre och funktionshindrade samt 7 § förvaltningslagen (FL).

Vid avslag ska skälen för detta framgå, samt information ges om hur man överklagar (20 § FL).

Det är mycket angeläget att den som sökt boende i särskild boendeform, när utredningen slutförts, får ett beslut. Om beslutet är negativt kan den enskilde överklaga detta och är det positivt för den enskilde ska beslutet verkställas omedelbart, eller vid den tidpunkt sökande och kommunen kommer överens om.

Att ge bifall till en ansökan trots att man inte vet *om* eller *när* beslutet kan verkställas, eller att avvakta med att fatta beslut till dess resurser finns (t ex plats i särskilt boende), är enligt Länsstyrelsens mening, inte acceptabelt ur rättssäkerhetssynpunkt för den enskilde.

Fråga 3.

Finns i kommunen personer äldre än 65 år som före den 1 januari 2000 beviljats bistånd enligt 6 f, g eller h §§ SoL, men för vilka beslutet ej verkställts den 31 januari 2000?

Ja	4
Nej	8
om ja, antal personer	22

Kommunernas kommentarer:

- Två sökande har erbjudits boende men vill av olika skäl vänta, medan två personer inte fått något erbjudande på grund av brist på särskilt boende (Hultsfred).
- Elva personer har ej verkställda beslut. Samtliga vill av olika skäl vänta, ofta i avvaktan på bostad i ett speciellt särskilt boende (Kalmar).
- Det är för närvarande kö till traditionella ålderdomshemsplatser och till gruppboenden för dementa. Totalt sex personer har ej verkställda beslut (Västervik).
- En sökande har ej, trots beslut, kunnat erhålla särskilt boende tidigare på grund av brist på boende. Den sökande har nu erbjudits boende (Oskarshamn).

Länsstyrelsens kommentar:

Vid undersökningen fanns i länet totalt 22 personer i Kalmar, Hultsfred, Oskarshamn och Västerviks kommuner som har beviljats bistånd i form av plats i särskilt boende för äldre, men där besluten ännu inte verkställts. Som skäl för detta anges att 13 personer själva ville

vänta på plats på ett specifikt boende, medan 9 personer måste vänta därför att man har en allmän brist på boende i särskilda boendeformer för äldre.

Ett beslut enligt socialtjänstlagen gäller i regel omedelbart. Den som fått ett beslut om att ansökan har bifallits, måste givetvis också få detta verkställt. Detta ska ske omedelbart eller när den sökande och socialtjänsten kommit överens om. En sådan överenskommelse ska dokumenteras.

Det är angeläget att påpeka att gynnande beslut i princip har samma rättsverkan som en gynnande dom. Den skall alltså verkställas inom omedelbart eller vid tidpunkt sökande och kommunen är överens om. Om kommunen inte kan överblicka när en sökande kan erbjudas plats i ett särskilt boende bör ansökan avslås. Detta gäller också om ansökan avser ett speciellt namngivet boende där plats inte finns ledig.

Fråga 4.

Finns i kommunen personer 65 år och äldre som före 1 januari 2000 genom beslut i domstol beviljats bistånd inom äldreomsorgen enligt 6 f och h §§ SoL men domen är inte verkställd den 31 januari 2000?

Ja, antal kommuner	0
Nej, antal kommuner	12
om ja, antal personer	0

Länsstyrelsens kommentar:

I Kalmar län fanns vid undersökningstillfället - glädjande nog - inga personer, 65 år och äldre, som genom beslut i domstol beviljats bistånd inom äldreomsorgen enligt 6 f, g eller h §§ SoL och där beslutet inte har verkställts.

Fråga 5.

Finns det i kommunen personer 65 år och äldre, som trots att de bedöms vara i behov av bistånd inom äldreomsorgen, fått avslag på sin ansökan före den 1 januari 2000, enligt 6f, g eller h §§ SoL, och där behovet kvarstod den 31 januari 2000?

Ja, antal kommuner	3
Nej, antal kommuner	9
Om ja, antal personer	24

Kommunernas kommentarer:

- Flertalet av ansökningarna avser servicelägenheter. Det vanligaste skälet till avslag är önskemål om ett specifikt boende där det inte funnits plats (Kalmar).
- Det vanligaste skälet till avslag är brist på särskilt boende (Borgholm).
- Skäl för avslag på ansökningarna är brist på särskilt boende (Högsby).

Länsstyrelsens kommentar:

Vid undersökningstillfället fanns 24 personer i länet som meddelats avslag på sin ansökan, trots att socialtjänsten bedömde att behov fanns av den sökta insatsen. Som skäl för sina beslut har Borgholm (5 ärenden) och Högsby (8 ärenden) angivit brist på särskilt boende. Kalmar kommun (11 ärenden) anger att det vanligaste skälet för avslagsbeslut trots behov är att den sökande endast söker ett specifikt boende där det inte fanns någon ledigt plats.

Om den enskilde söker bistånd hos kommunen och behovet inte tillgodoses omedelbart (eller inom den tid den sökande och socialtjänsten överenskommer) ska ansökan avslås, enligt Länsstyrelsens mening.

Socialtjänsten skall informera den enskilde om hur beslutet kan överklagas, samt även hjälpa till med att formulera överklagan, om så behövs. Vidare ska socialtjänsten i sitt beslut ange vilka insatser man som alternativ erbjuder den enskilde, så att denne tillförsäkras en skälig levnadsnivå i avvaktan på att den sökta insatsen kan erhållas.

Fråga 6.

Har kommunen någon typ av bevakningsrutin för att följa upp situationen för personer som trots bedömt behov fått avslag på sin ansökan?

Ja, antal kommuner	6
Nej, antal kommuner	3
Ej svar	3

Kommunernas kommentarer:

- Aktuell bevakningslista ansvarar en person för (Högsby).
- Varje enhetsledare har koll på vilka som har behov av särskilt boende men som fått avslag pga. platsbrist. Vi betonar i utredningen att de har behov av boende men att skäl för avslag var brist. På våra gemensamma möten bevakar vi att de här personerna får plats när det blir en ledig (Borgholm).
- Eftersom det rör sig om ansökan till särskilt boende gör vi så att boendesamordnaren bevakar ärendet och enhetsledaren följer upp ärendet mycket tätare samt beviljar utökade hemtjänstinsatser eller korttidsboende (Kalmar).
- Vi ger dem hjälp!(Torsås).
- Vi har bevakningskod i dataprogrammet (Oskarshamn).
- Det finns bevakningsrutiner inlagda i datasystemet som skulle kunna nyttjas för det ändamålet (Hultsfred).

Länsstyrelsens kommentar:

Sex kommuner i länet uppger att de har bevakningsrutiner för att följa upp situationen för dem som fått avslag på sin ansökan trots att de har bedömts ha behov av insatsen.

De kommuner som i enkäten anger att de har aktuella ärenden beskriver att de har en särskilt person, t.ex. boendesamordnare eller enhetschef, som bevakar när det blir lediga bostäder i särskilt boende.

Fråga 7.

Finns i kommunen personer– ange i så fall antal personer 65 år och äldre - för vilka utredning om bistånd inom äldreomsorgen enligt 6 f, g och h §§ SoL påbörjats men inte slutförts 4 månader senare, den 31 januari 2000?

Ja, antal kommuner	2
Nej, antal kommuner	9
Ej svar	1
Om ja, antal personer	26

Kommunernas kommentarer:

- Personer har sökt i förebyggande syfte och har inte så stora behov. En person väntar på ett speciellt boende med stort rum och egen toalett (Mörbylånga).
- Avvaktar att behovet kan tillgodoses, resursbrist (Vimmerby).

Länsstyrelsens kommentar:

I två av länets kommuner – Mörbylånga (8 ärenden) och Vimmerby (18) – finns sammanlagt 26 personer som ännu efter fyra månader inte fått något beslut på sin ansökan om bistånd. Samtliga ärenden avser ansökan om särskilt boende. Som skäl för att beslut ännu ej fattats anger Vimmerby resursbrist och Mörbylånga anger att personer söker i förebyggande syfte och en person avvaktar ledigt boende på speciellt ställe.

Enligt 50 och 51 §§ socialtjänstlagen har kommunen en skyldighet att så snart en ansökan om bistånd inkommit skall utredning påbörjas. Handläggningen ska dokumenteras.

Dokumentationen ska utvisa beslut och åtgärder som vidtas samt faktiska omständigheter av betydelse. Enligt 7 § förvaltningslagen (FL) skall ett ärende där någon enskild är part handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. I 20-28 FL anges hur ett beslut ska utformas och överklagas.

Det är enligt Länsstyrelsens mening inte förenligt med gällande lagstiftning att avvakta med att fatta beslut i väntan på att man kan ge bifall till ansökan. Den enskilde har rätt att få ett beslut – även avslag på ansökan – så att den sökande själv kan avgöra om man godtar detta, vill söka insatsen igen eller överklaga beslutet.

Övriga synpunkter från kommunerna angående rättssäkerhet:

Beträffande rättssäkerheten för den enskilde har idag biståndshandläggarna börjat använda sig av den granskningsnyckel som FOCUS arbetat fram och som avser biståndshandläggningen – en kvalitetskontroll. Dessutom används arbetsplaner som ska följa biståndsbedömningen (Hultsfred).

AKTGRANSKNING

I rättssäkerhetsprojektet ingår också en aktgranskning i tre kommuner i varje län. I Kalmar län ingick Kalmar, Nybro och Högsby kommuner.

Det granskade materialet utgjordes av de senaste 20 besluten i respektive kommun. Totalt granskades 60 akter i länet.

1. Populationen i Aktgranskningen, Kalmar län

Kön:

Män	31%
Kvinnor	69%

Ålder:

Födelseår - 1919	74%
Födelseår 1920-1934	26%

2. Ansökan

Av de granskade akterna, varav 14 % avsåg omprövning av tidigare beslut, framgick det i så gott som samtliga fall tydligt vad ansökan avsåg. I 37 % av akterna framgick det dock inte vem som gjort ansökan. Av det skälet var det svårt att avgöra om fullmakt, muntlig eller skriftlig, hade behövts. I 26 % av ansökningar framgick att annan person ansökte, men det framgick inte i någon av de akterna om det fanns fullmakt.

Länsstyrelsens kommentar:

Det är viktigt att utredning och beslut är tydliga och att utredningen genomförs snabbt och rättssäkert. Det ska framgå vad ansökan avser och vem som söker. Om en anhörig eller någon annan än den enskilde själv söker, ska det framgå om det finns fullmakt. Fullmakten bör vara skriftlig. Om det finns god man förordnat ska en kopia på förordnandet finnas som visar uppdragets omfattning.

3. Utredningen

I utredningen ska det framgå vem som utreder och fattar beslut; namn yrkestitel och telefonnummer. I 38% av akterna saknades titel på beslutsfattaren, medan namn och var man kan nå personen framgick i samtliga akter.

I 54 % av akterna framgick det att information hade inhämtats från andra, men i endast 10 % att den enskilde hade gett sitt samtycke till detta.

I 23 % av utredningarna hade det framkommit uppgifter som borde ha kommuniceras med den enskilde, men i endast 14 % av fallen hade detta genomförts.

I nära nog samtliga akter fanns beskrivet den enskildes problem, funktionshinder, tidigare insatser och sociala nätverk. I 98 % av ärendena fanns en bedömning av den enskildes egna resurser, men däremot saknas det i nära 40 % av utredningarna någon dokumentation om den enskildes syn på situationen.

Det framgår endast i 16 % av akterna att utredaren gjort en bedömning av att insatserna som föreslås ger den sökande en skälig levnadsnivå.

I så gott som samtliga akter finns en överensstämmelse mellan ansökan och beslut, och syftet med den beslutade insatsen framgår bra i de allra flesta ärenden. Det finns i samtliga granskade beslut en hänvisning till socialtjänstlagen och den paragraf som beslutat fattats utifrån.

Datum för verkställighet finns i drygt 80 % av ärendena medan datum för omprövning endast fanns i 30 % av de granskade akterna.

Länsstyrelsens kommentar:

Sammantaget är det, enligt Länsstyrelsens bedömning, relativt god standard på de utredningar och beslut som ingått i rättssäkerhetsprojektet. Det framgår oftast att man klarlagt personens situation och behov, men mer sällan kan man säkert utläsa om det är utredarens bedömning/slutsats av samtalet eller om det är den enskildes egen syn på saken. Det bör också i en utredning tydligt framgå att man träffat den enskilde personligen. I många av utredningarna syns inte heller tydligt om eller vad den enskilde ” med egna ord” vill ha hjälp med.

I den äldres närhet finns ofta många personer med insyn och åsikter; anförvanter, grannar, sjukvårdspersonal, hemtjänstpersonal och biståndsbedömare, vilka alla har gott uppsåt att komma fram till den enskildes bästa. I en utredning är det därför värdefullt att man tydligt beskriver vem som tycker vad.

Länsstyrelsen efterlyser, i de annars relativt fylliga utredningarna, en distinktare beskrivning om vad som är den enskildes egna synpunkter, vilja och behov.

I det fåtal fall där ansökan avslogs - tre ärenden – hade samtliga anteckningar om att besvärshänvisning lämnats.